

України, Центр комплексних досліджень з питань антимонопольної політики. – К., 2011. – 186 с. – Деп. в УкрІНТЕІ, № держреєстрації 0111U003966

5. Downie J. The Competitive Process / J. Downie. – London: Gerald Duckworth & Co., 1958. – 199 p.

6. Caves R. Britain's Economic Prospects / R.E. Caves. – Washington: Brookings, 1968. – 510 p.

7. Шерер Ф. Структура отраслевых рынков / Ф. Шерер, Д. Росс [Пер. с англ.] – М.: Инфра-М, 1997. – 698 с.

8. Erickson W.B. Price-Fixing Conspiracies: Their Long-Term Impact / W.B. Erickson // Journal of Industrial Economics. – March 1976. – Vol. 24. – P. 189–202.

9. Averch H. Behavior of Firms Under Regulatory Constraint / H. Averch and L.L. Johnson // The American Economic Review. – December 1962. – Vol. 52. – No.5. – P. 1052–1069.

10. Розпорядження голови Житомирської обласної державної адміністрації №224 від 07.07.2006 «Про регулювання цін на газ скраплений».

11. Звіт Антимонопольного комітету України за 2011 рік [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua>

12. Rose N.L. Labor Rent-Sharing and Regulation: Evidence from the Trucking Industry / N.L. Rose // Journal of Political Economy. – December 1987. – Vol. 95. – P. 1146–1178.

13. Hendricks W. Regulation, Deregulation and Collective Bargaining in Airlines / W. Hendricks, P. Feuille and C. Szerszen // Industrial and Labor Relations Review. – October 1980. – Vol. 34. – P. 67–81.

14. Card D. The Impact of Deregulation on the Employment and Wages of Airline Mechanics / D. Card // Industrial and Labor Relations Review. – July 1986. – Vol. 39. – P. 527–538.

15. Pugel T. Profitability, Concentration, and the Interindustry Variation in Wages / T.A. Pugel / Review of Economics and Statistics. – May 1980. – Vol. 62. – P. 248–253.

16. Karier T. Unions and Monopoly Profits / T. Karier // Review of Economics and Statistics. – February 1985. – vol. 67. – P. 34–42.

17. Lustgarten S.H. The Impact of Buyer Concentration in Manufacturing Industries / S.H. Lustgarten // Review of Economics and Statistics. – 1975. – Vol. 57. – P. 125–132.

18. La France V.A. The Impact of Buyer Concentration – An Extension / V.A. La France // Review of Economics and Statistics. – 1979. – vol. 61. – P. 241–251.

19. Waterson M. Price-Cost Margins and Successive Market Power / M. Waterson // The Quarterly Journal of Economics. – 1980. – Vol. 94(1) – P. 135–150.

20. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [За ред. О.Г. Осауленка]. – К.: ТОВ «Август-Трейд», 2011. – 560 с.

21. Bain J.S. Barriers to New Competition / J.S. Bain. – Cambridge: Harvard University Press, 1956. – 329 p.

22. Sylos-Labini P. Oligopoly and Technological Progress / P. Sylos-Labini; [2-nd. ed.]. – Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1969. – 237 p.

23. Modigliani F. New Development on the Oligopoly Front / F. Modigliani // Journal of Political Economy. – 1958. – vol. 66. – P. 215–232.

24. Gaskins D.W. Dynamic Limit Pricing: Optimal Pricing under the Threat of Entry / D.W.Gaskins // Journal of Economic Theory. – September 1971. – Vol. 3. – P. 306–322.

25. Areeda P. Predatory Pricing and Related Practices under Section 2 of the Sherman Act / P. Areeda, D.F. Turner // Harvard Law Review. – February 1975. – Vol. 88. – No. 4. – P. 697–733.

26. Герасименко А.Г. Застосування теорії фокальних точок Т. Шеллінга до моніторингу конкуренції на олігопольних ринках / А.Г. Герасименко // Збірник наукових праць молодих учених та аспірантів «Економіка та підприємництво». – Київ: КНЕУ, 2008. – Вип. 21. – С. 21–29.

27. Закон України «Про захист економічної конкуренції» №2210-III від 11.01.2001 зі змінами і доповненнями [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

28. TOP-100. Рейтинг лучших компаний Украины / [Ред. Баяра Д.А.]. – К.: Новый друк, 2006. – №2. – 114 с.

29. TOP-100. Рейтинг лучших компаний Украины / [Гл. ред. Поворозник В.О.]. – К.: Новый друк, 2007. – №2. – 178 с.

30. TOP-100. Рейтинг лучших компаний Украины / [Гл. ред. Поворозник В.О.]. – К.: Новый друк, 2009. – №2. – 178 с.

31. TOP-100. Рейтинг лучших компаний Украины / [Гл. ред. Поворозник В.О.]. – К.: Новый друк, 2010. – №2. – 178 с.

32. TOP-100. Рейтинг лучших компаний Украины / [Гл. ред. Поворозник В.О.]. – К.: Новый друк, 2011. – №2. – 128 с.

33. TOP-100 Рейтинг лучших компаний Украины / [Гл.ред. Поворозник В.О.]. – К.: Новый друк, 2012. – №2. – 160 с.

34. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання / [Тищук Т.А., Харазішвілі Ю.М., Іванов О.В. та ін.]. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2011. – 31 с.

І.С. ЧОРНОДІД,

к.е.н., доцент, докторант, НДІЕІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України

Роль держави в забезпеченні соціальної спрямованості конкурентоспроможності країни

Стаття присвячена ролі держави в забезпеченні соціальної спрямованості конкурентоспроможності націо-

нальної економіки. Розкрито сутність категорії «соціальна конкурентоспроможність національної економіки»,

роль держави, її функції, принципи, модель та пріоритети державного регулювання національної економіки в напрямі соціальної спрямованості

Ключові слова: конкурентоспроможність національної економіки, функції соціальної держави, принципи соціальної спрямованості державного регулювання, соціальна конкурентоспроможність.

Статья посвящена роли государства в обеспечении социальной направленности конкурентоспособности национальной экономики. Раскрыта суть категории «социальная конкурентоспособность национальной экономики», роль государства, ее функции, принципы, модель и приоритеты государственного регулирования национальной экономики в аспекте социальной направленности.

Ключевые слова: конкурентоспособность национальной экономики, функции социального государства, принципы социальной направленности государственного регулирования, социальная конкурентоспособность.

Article is devoted to the role of government in providing the social orientation of national economy competitiveness. The essence of social categories competitiveness of the national economy, the role of government, its functions, principles, models and priorities of government regulation of the national economy in the direction of social orientation are considered.

Keywords: competitiveness of the national economy, functions of the welfare state, the principles of social orientation of government regulation, social competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасні економічні реалії переконливо свідчать, що темпи та загальний вектор напрямку соціально-економічного прогресу національної економіки в значній мірі залежать від конкурентоспроможності країни. Питання соціальної конкурентоспроможності в економіці полягає в наданні економічним процесам соціального змісту, повернення економіки «обличчям до людини», а саме як міра задоволення потреб і способів реалізації всіх членів суспільства та гарантування соціальної безпеки, стабільного й ефективного розвитку шляхом інтеграції зусиль влади, бізнесу і громадянського суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На сьогодні створена значна теоретична база у сфері конкурентоспроможності національної економіки. Проте необхідні подальші дослідження питань забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, а саме соціальний аспект. Зокрема, відсутній загальновизнаний підхід до трактування конкурентоспроможності національної економіки та її соціальної складової, не виділені ключові чинники її забезпечення та не розроблені на їхній основі шляхи підвищення конкурентоспроможності, які відповідатимуть сучасним умовам, що зумовлює актуальність дисертаційного дослідження з точки зору теорії.

Питання забезпечення соціальної конкурентоспроможності економіки України розглядаються в працях вітчизняних вче-

них: Л.Л. Антонюк, Я.Б. Базиліюк, З.С. Варналій, А.С. Гальчинського, З.І. Галушка, В.М. Гейця, Я.А. Жаліло, Е.М. Лібанової, Б.Є. Кваснюк, І.Г. Мансурова, Г.Н. Філюк, Б. Гаврилишина, Т. Гайдай, О. Грішнєвої, П. Єщенко, Ю. Зайцева, В. Ільїна, І. Мазур, І. Малого, В. Мандибури, Б. Пасхавера та ін.

Мета статті. Проаналізувати сутність соціальної конкурентоспроможності країни, обґрунтувати роль та значення держави в забезпеченні соціальної конкурентоспроможності країни.

Виклад основного матеріалу. Досвід ринкового реформування економіки постсоціалістичних країн показав, що соціальні перетворення дуже складні, неоднозначні, часто носять суперечливий характер. У ході ринкових трансформацій визначилися соціальні пріоритети державної політики, сформувалися національні моделі систем соціального захисту населення. Ринкова організаційна культура розвивається через становлення різноманітних форм власності, лібералізацію економічних відносин, демократизацію систем управління, підвищення соціальної відповідальності усіх суб'єктів господарювання. Під впливом науково-технічного прогресу змінюються зміст і характер праці, поліпшується якість людського капіталу, великого значення набуває інтелектуальна власність. Громадяни все більше усвідомлюють, що соціальне становище й добробут кожного визначають знання, вміння, досвід, інтелектуальний потенціал, а соціальними цінностями стають поняття справедливості, соціальної відповідальності, колективної солідарності, соціальний капітал, економічна культура бізнесу [4]. Але поряд із позитивними проявами існують негативні тенденції розвитку соціальних процесів: вимушене безробіття, бідність, майнове розшарування, загрозлива диференціація доходів; обмеження для певних категорій населення у доступі до суспільних благ, прав володіння, користування й розпорядження об'єктами власності; корупція, тіньові економічні відносини; неефективна система соціального захисту тощо.

Великого значення надається рівню розвитку людських здібностей, формуванню людського капіталу, що перетворює людину на головну цінність та чинник ефективності соціально-економічного розвитку.

Змінюються місце та соціальна роль держави, бізнесу та громадянського суспільства в регулюванні соціально-економічних процесів – відбувається різке обмеження соціально-регулятивних функцій, часткова відмова від соціального забезпечення на користь розвитку соціального страхування; обмеження сфери впливу держави на процеси розподілу та перерозподілу ВВП; підвищення міри самостійності місцевих органів влади та громадянського суспільства у розв'язанні соціальних проблем.

На основі дослідження концепцій конкурентоспроможності країн сутність «конкурентоспроможність національної економіки» визначається як здатність національних економічних суб'єктів витримувати конкуренцію на світових ринках завдяки створенню в країні таких умов господарювання, що забезпечують суб'єктам можливість підвищувати інно-

ваційну активність та ефективність, а в результаті досягати високого рівня добробуту та національної безпеки країни [2].

Соціальна конкурентоспроможність – інтегральна категорія, яка полягає в наданні економічним процесам соціального змісту, та міра задоволення потреб і способів реалізації всіх членів суспільства з метою стабільного та ефективного розвитку національної економіки шляхом інтеграції зусиль держави, бізнесу і громадянського суспільства та створення умов для реалізації творчих здібностей людини, зростання добробуту, гарантування соціальної захищеності та соціальної стабільності в суспільстві. Її основна суть визначається гарантіями ефективної зайнятості й можливістю отримувати доходи, достатні для забезпечення матеріальних і духовних потреб та зростання добробуту; відповідністю мінімальних доходів мінімальним стандартам; надійністю системи соціального забезпечення та соціального страхування; стабільністю суспільного життя; захистом прав власності, цивільних і політичних прав; свободою вибору видів діяльності, можливостями самореалізації особистості; дотриманням принципів соціальної справедливості, високого рівня.

Підвищення соціальної конкурентоспроможності держави полягає в підвищенні якості життя населення та забезпеченні людського і соціального розвитку на підставі збалансованої соціальної і економічної політики. Високий рівень економічного розвитку є запорукою її реалізації.

Можна виділити такі соціальні функції держави [6]:

- функція соціального забезпечення;
 - функція забезпечення доступної системи охорони здоров'я та освіти;
 - функція соціального захисту;
 - функція перерозподілу доходів;
 - функція забезпечення зайнятості та надання соціальних послуг;
 - функція здійснення державної соціальної політики.
- Головним пріоритетом державної політики має стати перетворення соціальної політики на пріоритет економічної політики держави та реалізація соціальних функцій держави.
- Підвищення соціальної конкурентоспроможності має орієнтуватися на такі принципи соціальної орієнтації економіки [5]:
- збалансованість державного регулювання економіки і ринкових методів з урахуванням національних інтересів;
 - соціальна справедливість та соціальна захищеність;
 - орієнтація вітчизняного виробництва на соціальні потреби населення;
 - ефективне сполучення економічного та соціального розвитку;
 - формування та розвиток громадянського суспільства;
 - впровадження соціального партнерства на всіх рівнях господарювання та управління державою;
 - інтеграція з міжнародними соціальними та економічними системами;
 - розподіл сфер відповідальності влади, соціальних партнерів, суспільства, громадянина.

Наведені принципи мають сприяти вирівнюванню соціально-економічного розвитку країни на підставі чіткого розмежування прав, обов'язків і відповідальності щодо їх виконання між суб'єктами соціальних та економічних відносин. Саме послідовна діяльність держави щодо функціонування та розвитку економічної та соціальної сфер обумовлює формування системи державного регулювання процесів соціальної орієнтації економіки через вплив держави на соціально-економічний розвиток з метою досягнення соціальних цілей.

На сучасному етапі формування національної економіки головним є перетворення державного забезпечення на систему «створення можливостей», тобто залучення ринкових механізмів суспільного перерозподілу, що передбачає державне регулювання цього процесу з метою створення сприятливих умов для якісної життєдіяльності населення.

Організаційно-економічна модель державного регулювання щодо підвищення соціальної конкурентоспроможності містить такі напрями та механізми [5]:

- підвищення рівня якості життя населення;
- дотримання вимог соціальної безпеки;
- забезпечення ефективного використання трудового потенціалу, створення умов продуктивної праці, трудової, підприємницької, інноваційної активності;
- створення сприятливих умов формування та накопичення людського і соціального капіталу, середнього класу, інвестування в людський капітал;
- створення економічних механізмів запровадження системи державних соціальних стандартів та соціальних гарантій, впорядкування чинної системи соціальних гарантій та пільг;
- орієнтація вітчизняного виробництва на соціальні потреби населення;
- раціоналізація структури державних витрат на соціальні цілі з урахуванням вимог економічного зростання, соціальна виваженість бюджету, соціальне спрямування його видатків;
- запровадження державної фінансової підтримки стимулювання розвитку регіонів;
- соціалізація складових економічної політики;
- формування умов інтеграції України у світові розвинені соціально-економічні системи.

Таким чином, державне регулювання соціальної орієнтації економіки для реалізації визначених пріоритетних напрямів передбачає залучати такі важелі та механізми, які будуть впливати на її становлення.

Доцільно прискорити та забезпечити якість формування сучасної системи державного управління, здатної працювати з новими соціально-економічними процесами, визначати та захищати національні, соціальні й економічні інтереси.

Також реалізація пріоритетних напрямів державного регулювання потребує послідовності, системності та комплексності їх запровадження. Необхідно досягти умов та можливостей соціального та економічного розвитку з пріоритетом досягнення соціальних цілей, які включають високий рівень життя населення, людського і соціального ро-

звитку, наявність значної частки людського капіталу та середнього класу.

Формування та реалізація стратегії розвитку економіки має ґрунтуватися на формуванні та накопиченні людського капіталу у взаємозв'язку з інноваційно-інвестиційним розвитком [4].

Для покращення якості життя населення, формування людського капіталу та середнього класу Україна має запроваджувати державну політику, орієнтовану на підвищення економічних та соціальних стандартів життя. Становлення середнього класу є головною умовою формування соціальної конкурентоспроможності, і процеси його становлення вимагають вирішення таких питань, як досягнення високої вартості робочої сили, реформування системи оплати праці, стимулювання підприємницької активності.

Доцільно переглянути соціальну вваженість державного бюджету, що полягає в раціоналізації структури витрат бюджету на соціальні цілі з урахуванням вимог економічного зростання та застосування державного і регіонального соціальних бюджетів.

Пріоритетним напрямом державного регулювання доцільно визначити залучення механізмів затребування відповідальності суб'єктів господарювання та громадян за правові порушення в економічній, соціальній та правовій сферах.

Висновки

Таким чином, пріоритетні напрями державного регулювання соціальної спрямованості економіки дають можливість забезпечити ефективність управління в цій сфері. Необхідно задіяти механізми для їхнього запровадження.

Список використаних джерел

1. Довгострокові орієнтири стратегії в соціальній сфері / Я.А. Жаліло та ін. – К.: Знання України, 2005. – 96 с.
2. Конкурентоспроможність національної економіки / [А.В. Бабак, С.Ф. Биконя, О.Ю. Болховітінова та ін.; за ред. Б.Є. Кваснюка]. – К.: Фенікс, 2005. – 582 с.
3. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Національний ін-т стратегічних досліджень; за ред. Я.А. Жаліло. К.: Знання України, 2005. 388 с.
4. Куценко В.І. Соціальна держава: проблеми теорії, методології, практики: монографія. – К.: Заповіт, 2005. – 228 с.
5. Новікова О.Ф. Соціальна орієнтація економіки: механізм державного регулювання. Монографія. Донецьк. – НАН України Інститут економіки промисловості. – 2009. – 220 с.
6. Пищуліна О.М. Соціальна політика як інтегральна функція соціальної держави // Стратегічні пріоритети. – №2. – 2011. – 110–114 с.

В.Я. КНЯЗЬКОВА,
аспірантка, Академія фінансового управління Міністерства фінансів України

Регуляторні властивості спеціальних податкових режимів та механізм їх реалізації: теоретичний підхід до визначення

У статті визначено механізм спеціальних податкових режимів, через який мають реалізовуватися їхні регуляторні властивості, які виокремлено на основі дослідження специфічних ознак, принципів побудови спеціальних податкових режимів.

Ключові слова: спеціальний податковий режим, механізм спеціального податкового режиму.

В статье дано определение механизма специальных налоговых режимов, через который реализуются их регуляторные свойства, определенные на основе исследования специфических черт, принципов построения специальных налоговых режимов.

Ключевые слова: специальный налоговый режим, механизм специального налогового режима.

The article should define the mechanism of special tax regimes, which are realized through their regulatory properties defined on the basis of studies of specific features, principles of special tax treatment.

Keywords: a special tax regime, mechanism of special tax regime.

Постановка проблеми. Окремі спеціальні податкові режими в Україні існували до об'єднання їх під одним поняттям у Податковому кодексі України. Вони були законодавчо визначені окремими актами податкового права і окремо виступали об'єктами наукових досліджень, основні завдання яких формулювалися виходячи з певних припущень побудови податкового механізму кожного такого режиму та податкової системи в цілому. Проте в сучасних умовах з метою стимулювання й регулювання соціально-економічного розвитку держави і реалізації принципово нових завдань у сфері оподаткування постає питання розробки механізму спеціальних податкових режимів як одного з провідних оперативних податкових регуляторів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у дослідження теоретичних і прикладних функціонування спеціальних податкових режимів зробили такі